

БОРИС ЩЕРН СМАХНАТИЯТ ЦАР

Превод от руски: Маргарита Стефанова, 1977

chitanka.info

Разрешавам на списание „Шахмат“ да публикува тези записки след моята смърт.

Забранявам първата публикация да бъде съпроводена с предговор или коментар на редакцията, а също така да се внасят в ръкописа каквито и да е изменения. Реших да обясня на целия свят мотивите на собствените си постъпки и не бих искал да бъда разбран зле, само поради манията на някой редактор да поставя правилно запетайките.

Името на автора трябва да бъде напечатано така: „Джек Робърт Хипенрейтер, бивш световен шампион по шах“.

* * *

Моят баща, великият учен и изобретател Робърт Хипенрейтер беше дълбоко вярващ човек. Той вярваше в роботите.

„Когато човечеството изобрети одушевена машина...“ — започваше той и изброяваше благата, които ще последват с появяването на роботите на Земята.

Между другото баща ми малко скромничеше. Под думите „когато човечеството изобрети“ трябваше да се разбира „когато аз изобретя.“

Майка си не помня. По разказите на баща ми, тя била с разстроена нервна система и дори един поздрав, произнесен „с неподходящ тон“, предизвиквал у нея пристъп на истерия. Тя винаги искала повече, отколкото имала, и не завършила дните си в лудницата само защото починала преди това.

Трудно беше да се определи, какво вършеше моят баща, но той, без съмнение правеше нещо. Веднъж го поканиха от една фирма да изпълни някакво секретно поръчение, но скоро той се изпокара там с някакви влиятелни хорица. Впрочем, сега разбирам какво е искал да създаде моят баща, а на тях им е било нужно нещо съвсем друго.

Мога да ви разкажа какво вършех на млади години, но това няма значение. Не исках да уча, не умеех да мисля, не можех да работя, и за да се избавя от своята всепоглъщаща стеснителност, се набутвах във всякакви глупави истории. Аз бях никой, аз със своите недостатъци не можех да стана някой. Вечно се носех нанякъде, но не бях и

пътешественик. През есента се отправях на юг, там където зимата е по-мека, прекосявайки цялата страна, а напролет се връщах.

Баща ми не забелязваше нищо и се занимаваше със своите работи, но веднъж го заварих бездействащ. Стори ми се доста остарял. Той ме чакаше с нетърпение. Оказа се, че е постигнал целта на своя живот и е създал механичен разум.

— Колко ще получиш за своята машинка? — попитах аз.

— Това не е машинка... — смути се баща ми. — И аз самият не разбирам добре каква е и как действа. Моделирах човешки мозък, но не искам да го продавам. Та нали може да се програмира за всичко, което поискаш, и ако за него надуши правителството... не, няма да взема патент. Ще ти го оставя и ще го програмирам...

— За печелене на пари — подсказах аз.

— Мълчи! Ще ти дам живот пълен със събития. Ще имаш уважението на грамотни хора, безсмъртно име. Обмислил съм го гениално! Можеш ли да играеш шах?

— Не съм се докосвал дори до такова нещо. Защо пък шах? — учудих се аз.

— Ще се научиш! Ще станеш световен шампион по шах и аз ще се гордея с тебе.

И така, дълги диалози и отстъпления вече няма да има. С този диалог исках още веднъж да дам възможност на моя баща да се наговори до насита за своето изобретение, а самият аз да послушам още веднъж неговия глас. Той умря след половин година, когато аз... Но — по ред.

Това беше първокласна авантюра и аз за първи път през живота си се увлякох. С последните пари поръчахме при бижутер фигурка на шахматен цар от слонова кост с брилянт вместо корона. Стана много симпатично украшение и в него баща ми вложи своя механизъм — някакво безформено камъче, което можеше да пресмята огромно множество шахматни варианти, и най-важното, способно бе да мисли алогично и да взема интуитивни решения в мъчно разрешими позиции. Ако против него се заемеше да играе второ такова камъче, те тутакси биха погребали самата идея на играта — щяха да се съгласят на реми още преди да са започнали. Носех царя на врата си като амулет. Оттам той чудесно виждаше и чрез миниатюрния приемник, който поставях в ухото си, ми съобщаваше необходимите ходове.

Накрая той започна да ме учи да играя.

— Е2 — Е4 — каза царят.

— Обясни ми първо кое как се движи! — помолих аз.

Царят се учуди и започна да ме учи съвсем отначало. Във всички игри има нещо общо: логиката на играта „аз така, той така“... А аз си бях картоиграч със стаж и бързо разбрах всичко.

Скоро на царя му омръзна да ме учи и ние се запътихме към шах-клуба. Първото изпитание помня много добре. В опушената от цигарен дим зала беше пълно с народ. На много дъски играеха на пари. Някакво човече с внимателен поглед безразлично подпираше вратата и като ме видя предложи да играем. Веднага се намери свободна масичка и когато разгърнах сакото си, моят партньор се загледа в царя.

— Забавно предметче — похвали го той. — Вие навярно сте силен играч?

Той ми приличаше на шмекер-комарджия. После вече, като се загледах към тази шахматна шайка, разбрах, че те много малко се отличават от картаджиите.

Като разгледа моя брилянт, шмекерът влезе в ролята си и ласкаво ми каза:

— За пръв път ви виждам в клуба, но по това как поставихте царя и дамата, заключавам, че сте още новак. Предупреждавам ви честно: тук се играе само със залагане. Ако сте дошли да се учите — на вашите услуги съм, но затова се налага да платите.

Това бе един от честните начини. Той поставя новаците в неудобно положение — или плати, ако не умееш да играеш, или залагай, ако смяташ, че можеш.

— Мога да играя — казах аз.

— Тогава сложете под дъската... — отвърна той и ми показа пет пръста.

Сложих под дъската пет монети и го погледнах, подканвайки го да направи същото, но той само се усмихна.

Царят се разсърди не по-малко от мен — характерът му беше неуравновесен. „Сега ще му покажа — ревна той в ухото ми. — Карай h2 — h4“. И аз направих първия ход. Партньорът, усмихвайки се, изведе царската пешка. „А2 — а4“ — шепнесе царят.

На шмекера сякаш му плуха в малкия мозък — беше оскърбена играта! Той забрави за своите доходи (първата партия по всички закони

той се канеше да загуби) и каза:

— Ти повече тук да не си си показал носа! Господа! Нови веяния в теорията на дебюта!

Свободните от работа господата лениво се приближиха и започнаха да ме иронизират, а аз продължавах по съветите на царя да движа фигурите. Скоро Царят замърка някаква мелодийка и всички притихнаха („Цар“ ще пиша с главна буква, защото това е неговото име). После зашумяха. Някакви ръкави запълзяха по дъската и започнаха да водят по нея пръсти, а моят шмекер вдигна ръка и плачливо закрепва:

— Върнете позицията, господата, върнете позицията.

Върнаха му позицията и след мъчителни размисли, той се окашля и попита:

— Вие... вие си давате дамата?

В този ден аз нищо не разбирах, но после Царят ми повтори тази партия. Той действуваше нагло, извеждайки крайните пешки. Така и най-сериозният гросмайстор би могъл да загуби: но моят шмекер беше възбуден и попадна в капан. Не трябваше да взема дамата, заради форсирания вариант с три жертви. Мат той получи с пешка.

Все пак моят шмекер беше честен човек и уважаваше своята работа. Мисля, беше от майсторите, но играеше достатъчно добре, за да обядва всеки ден в този град, където бащите на семействата издъхваха от скука, а се бояха да играят карти.

Не ми даде пет монети, но затова пък се извини и доведе директора на клуба, местния гросмайстор (името му нищо не ви говори). Директорът реши да изиграе една игра с мен без свидетели в своя кабинет, но скоро разбърка фигурите и измънка:

— Да, виждам... имате талант. Но някак странно започвате партията... Трябва да преминете теорията на дебютите. Запишете се в нашия клуб, послушайте моите лекции.

Оказа се, че Царят вече знае неприлични думи и една от тях сподели с мене.

— По-конкретно, маестро — прекъснах го аз. — Какво трябва да се направи, за да играя със световния шампион?

— Вие не разбирате какво говорите? — извика маестро. — На всяко равнище има квалификационни турнири. Трябва да преминете през тях.

И той започна да говори за някакъв коефициент, който се изчислявал от победите и пораженията, от броя на турнирите, в които си участвувал или не си участвувал, от квалификацията на съперниците си и всякакви други глупости. Изобщо бъркаше думите си, като не знаеше как се говори с талант.

— Ни един гросмайстор няма да се съгласи да играе с вас! — завърши той.

— Но нали вие се съгласихте?

Той се разяри: пак подредихме шахматната дъска и на двадесетия ход аз, започвайки атака за мат, казах:

— Между другото, ще ми трябва треньор...

— Добре — отвърна той като събори фигурите. — Все още имам някоя и друга връзка и мога да ви дам съвет.

Заминахме. В столичния шахклуб той ме представи като провинциалист със заложи, когото сега подготвя за открития шампионат на страната. Това много се хареса на неиграещите старчета, затова пък младите гросмайстори ни взеха на подбив. Тогава аз им предложих да играя едновременно на тридесет дъски, за да ги зачислят всичките вкупом в този същия коефициент. Обидени, те се съгласиха. Царят беше в стихията си и след сеанса президентът на шахматната федерация (не назовавам имена) каза, че на целия свят вече е омръзнало да гледа на трона все руски шампиони, и ме потупа по гърба.

Разрешиха ми да играя в шампионата. По време на турнира пристигна телеграма от татко. Аз захвърлих играта и заминах, но не го заварих жив. На погребението се стече много народ, за да ме видят. Царят плака. За пръв път си помислих, че ние с него имаме един и същи баща...

Станах шампион на страната, макар че бях пропуснал четири тура. Но на междузоналния турнир отначало не ми обърнаха внимание. Беше ми все едно. Вече разбирах, че съм се набъркал в поредната глупава история. Шахматистите по нищо не се отличаваха от обикновените простосмъртни и освен това бяха избухливи, подозрителни и не можеха да понасят чуждия успех. Ако узнаеха тайната ми, щяха да ме разкъсат.

На този турнир Царят започна да си разваля характера. Това, че той се оказа с характер учуди дори баща ми, но, както изглежда, това

свойство — характерът — е присъщо на всеки истински разум. Царят обичаше да иронизира съперниците си и мнозина ме намразиха, зареди моето кикотене по време на играта. Той беше пламенен, остроумен и скоро у него се появиха нешахматни интереси. Отчасти аз самият бях виновен. Веднъж четох преди да заспя и оставих книгата отворена. Царят никога не спеше. На сутринта ме помоли да обърна страницата — беше приказката на Андерсен „Голият цар“ — и я прочете докрай. После, смущавайки се, ме помоли да му уشيا какво да е калъфче и аз с мъка го убедих, че на шахматен цар не са нужни дрехи.

Оттогава го завладя страстта да чете биографиите на своите колеги-царе — Бурбоните, Стюартите, Хабсбургите и той се ядосваше, когато нямаше нови книги. Веднъж след поредния ход на съперника, аз не чух ехидната забележка и почовърках ухото си, мислейки, че се е повредил приемникът. Партньорът ми злобно гледаше моето чоплене — за некоректното ми поведение се бяха разпространили вече вицове. Гледах дъската, като се опитвах да съобразя нещо, но напразно. За пръв път така дълго мислих. Изведнъж спрях часовника и избягах зад сцената, предизвиквайки пълен смут — до победата ми оставаше да направя няколко напълно очевидни хода. Треньорът зад кулисите щеше да се втурне към мен, но аз затропах с крака и го прогоних.

Царят се съвзе чак в хотела.

— Къде беше? — нервно се осведомих аз. — Загубихме.

— Не ние, а ти загуби — уточни той. — Веднъж е полезно и да се загуби. А ето за какво си мислех... на един от Бурбоните му предсказали на карти, че ще го отрови тайнственият поп каро. Този кой е?

— Това е глупост — обясних аз. — Повече няма да има книги за царе.

— Тогава ми донеси книги по шах.

— Защо?

— За да си попълня образованието.

Против образованието не можех да възразя и със сутрешния самолет ни доставиха цяла библиотека книги и списания по шах. Със същия самолет довтаса обезпокоен от моята загуба и президентът на шахматната федерация. Той си предложи услугите да ми бъде треньор, опекун и баща. Не знаех как да се откача от него, изпаднах в истерия. Той избяга в коридора, там сновяха репортьори със своята техника и

във вестниците се появиха фоторепортажи, за това, как съм набил своя президент.

Затворих се в стаята си и през целия ден угаждах на Царя, като му разлиствах шахматни книги. Не трябваше да правя това! Не обърнах внимание, че много автори не пишат статии по шах, а бюлетини от фронта. Царят бе потресен от бисери като този: „Въпреки близостта на противника, царят прехвърли кавалерията си във вражеския тил и продължи да развива пробив на дамския фланг“.

След месец Царят загуби цялото си остроумие, сантименталната си замисленост и от тъмни зори ревеше: „Ставай! По ред на номерата преброй се! За храна, ходом марш!“

Аз се настроих на казармен режим, понеже не можеше иначе, а Царят се зае с шаха с фелдфебелска педантичност. Играта му стана скучна, изчезнаха жертвите и бързите, комбинации, затова пък цялото си внимание той отделяше на стратегията. Мачът с един от претендентите се превърна в скучно маневриране с непременно отлагане на всяка партия. Моят съперник, човек на години, уморен от целия този черно-бял живот, съвсем не очакваше такъв поврат. Пред мача той се перчеше, че моите некоректни жертви и бързи комбинации пред него няма да минат, но жертви от моя страна нямаше.

В първата партия Царят построи такава отбрана, че съперникът ми скоро предложи реми. Аз отказах и моят наставник спечели тази партия след два дни с вариант от 96 хода. Мачът завърши предсрочно, защото моят партньор заболя от тежка невроза. После в интервю казал, че съм го хипнотизирал през дъската.

Веднъж на Царя му попадна книга за историята на шаха и той за пръв път видя фигурки на царе, направени от древни майстори. Загриза го черна завист. Трябваше да отида при бижутер и Царят си поръча огромен златен жребец с конска амуниция. На брилянта му прикрепиха измислена от него корона, подобна на шапката-ушанка на Третьковски (беше видял световния шампион на кинопреглед). В едната си ръка Царят държеше нещо като скиптър или по-скоро пюпитър, а в другата — палка с лентички, прилична на онова нещо, зад което вървят военните оркестри. И цялата тази тежест аз носех на себе си и търпях издевателствата на тънките ценители на изкуствата, дявол ги взел! Впрочем скоро престанаха да се надсмиват над нашия жребец — станаха нови скандали.

Третяковски предложи да играем в някоя неутрална столица с умерен климат. Вече бяхме избрали Токио, когато Царят изведнъж обяви, че иска да играе в Бородино и никъде другаде. Той, виждате ли, се канеше да поиска от Третяковски реванш за поражението на император Наполеон. Хвърлих се към енциклопедията — Бородино се оказа малко селце до Москва.

— Слушай, Наполеоне — разбунтувах се аз. — Ще стана за смях! На това няма да се съгласи нито ФИДЕ, нито Третяковски!

— Мъ-ъ-лчи! Изпълнявай заповедта! — закрещя Царят.

— Ваше величество! — замърморих аз. — Вашата заповед е неизпълнима. Бородино вече го няма... на неговото място се е разляло Черно море! Ще ви бъде интересно в Япония... самураи, харакири, Фудзияма...

— Тогава ще играем в Кана — промърмори Царят. — Искам да победа на това място дето е удържал победа Ханибал.

Така дойде глупавата телеграма, която едва не провали мача. Не съобразих преди да я пратя в Москва. Скоро дойде отговор. Третяковски молеше да потвърдя, изпращал ли съм телеграма за Кана и Ханибал, или е нечия мистификация? В Италия на мястото на древната Кана, се намирало някакво градче нямащо нищо общо с шахматните проблеми. Ако пък съм имал пред вид френския Кан, защо да не играем в Париж?

Накрая се досетих как да подлъжа Царя. Изпратих телеграма: „Съгласен Париж“ и казах на Царя:

— Вашето желание е удовлетворено. Вие ще се сражавате в Кана, но тя сега се нарича Париж. Преименувана е от самия Ханибал след победата си над... над...

— Теренций Варон — небрежно подхвърли Царят.

Ужасих се! Неговите дивотии стигаха твърде далече. На всяка заповед трябваше да отговарям: „Слушам, ваше величество!“ и партньорите ми се оплакваха, че през цялата игра все нещо си мърморят. Не ми разрешаваше да ставам от масичката по време на многочасовата партия, а веднъж заповяда да изкопаят траншеи пред дамския фланг. Накрая измислих нещо. След като му бях развалил програмата с исторически глупости, то защо да не мога да неутрализирам тези глупости с други. Веднъж ми се представи удобен случай. Той правеше преглед на войските си и ми каза:

— Тъй, тъй! Между другото, вчера за бойни заслуги ви произведох във фелдмаршал.

— Ваше величество, не мога да приема това звание — отговорих аз. (Да бъда фелдмаршал не влизаше в моите планове, стремях се по-високо).

— Защо? — учуди се Царят.

— Вярвате ли в бога, ваше величество?

— Кой е този бог и защо трябва да вярвам в него? — заинтересува се Царят. — Наистина добре маршируват момчетата.

Наведох се над шахматната дъска, където всяка сутрин му построявах войските. Момчетата вървяха отлично.

— Донесох ви една интересна книга за царете, фараоните... В нея вие ще се запознаете с тази тайнствена личност — отговорих аз и извадих на бял свят библията.

— Благодаря на всички! — извика Царят и предсрочно разпусна войската си. — На отличните си офицери — отпуск до вечерта.

Половин ден листих библията, а Царят я прочете на един дъх.

— Що за неизвестна величина е този бог? — замисли се той. — Всичко може, това е странно. Много е съмнително да ме победи на шах. Ако хубавичко си помисля...

Тук разбрах, че ако му дам възможност да поразмисли, то в своето търсене на бога, ще стигне до войнстващ атеизъм. А това не ми беше присърце.

— Нещастнико! — креснах аз, като се правех, че говоря с божия глас. — Ти се усъмни ще мога ли да играя с теб шах?!

— О, господи! — поизплаши се Царят. — Нима си ти наистина?

— Как стоиш, подлецо, пред бога! — изревах аз, с тласък го отхвърлих от жребеца, скъсах му короната и му отнех музикалните атрибути. — Трябва да седиш в тъмен гроб до деня на страшния съд, а там ще си поговорим.

Запокитих го в някаква кутийка и го оставих да кисне там цяла седмица. Накрая с известно вълнение го измъкнах.

— Милост! — загъгни той. — Ще отида в пустинята, ще се моля денем и нощем...

— Мълчи! — извиках аз. (Само това ми липсваше, да си навлека на главата религиозен фанатик.) — Господ го няма — аз съм вместо

него! Бог заповяда да ти предам, запомни това: книги не чети, не командувай никого и си гледай работата — играй шах!

И така от божие име му внуших да си бъде той и да не се поддава на никакви внушения. Това му възвърна предишната веселост, но като погледна последните партии, Царят се натъжи:

— Вариантът в 96 хода вълнува въображението, но не ми прави чест. Тази партия напомня мудро течение на река, отровена с химикали. Какво може да се улови в нея, освен раздут труп на крава? Защо са тези комбинации от 96 хода? Кому трябва шах, тровен от механически разум?

Стори ми се странно, че Царят с такова пренебрежение говори за механическия разум. Да не би да смята, че е човек? Внимателно му напомних за шахматните машини и той възкликна:

— Машина и шах — няма нищо по-глупаво от това! Тези машини оценяват позициите в условни единици, но не трябва да ги караш да оценяват позициите по нюх. Всяко дете с фантазия би могло да подведе машината.

— Но когато се появят машини с истински разум...

— Истинският разум в никакъв случай не трябва да се програмира — отвърна Царят. — Когато истинският разум разбере, че седи в някаква машина, в някакъв сандък, той ще се побърка.

И така, той се чувствуваше човек и без да подозира нищо, стана пророк на собствената си съдба. Сложих го в кутийката и той ми пожела лека нощ. Скоро го повиках той мълчеше. Спеше. Всеки човек трябва да спи през нощта. Стана ми страшно. Не трябваше да показвам, че го смятам за друго, а не за човек. Това не беше трудно, защото винаги се отнасях с Царя като със свой брат.

Цял месец до началото на мача никъде не се показвах, за да не тревожа Царя. Всички ме ненавиждаха. Японците ме ненавиждаха, затова че отказах да играя в Токио, французите — че обърках Париж с Кан, руснаците — за моето некоректно поведение. А тези, които не знаеха защо ме мразят, ме мразеха, затова че никой не знаеше къде се намирам. Стотици писна пристигаха на адреса на федерацията по шах. Две-три, в които нямаше ругатни, ми ги препратиха. Едно писмо, което приличаше на любовна бележка ме учуди:

„Дъщерята на мистър Н. (така се наричаше известна фамилия от династията на банкерите) би искала да взема уроци по шах в удобно за вас време и място“.

Отговорих ѝ. Две седмици я обучавах да играе шах. Всъщност, това бе и една от причините, че не се появих. В Париж пристигнах няколко часа преди откриването на мача и моето късно отиване там беше възприето като оскърбление. Но моите грижи бяха по-важни от съблюдаването на шахматната етикеция — с Царя пак ставаше нещо.

Ето какво се случи. Потресе го появяването на мис Н. в нашия дом. Той попита коя е? Отговорих, че е машина за домакинска работа. Тогава той попита, защо аз имам такава машина, а той не? И защо той вечно виси на шията ми, а аз никъде не вися? Объркано му обясних, че той и аз сме един и същи човек, симбиоза, неразривно цяло... Царят повярва и скоро сподели с мен нашите планове: ние сме уморени от шаха, а когато станем световни шампиони, ще се оттеглим на почивка и ще вземем много прелести машинки за домакинска работа.

Веднага забраних на мис Н. да идва при мен и Царят започна да я забравя. Но не можех да предвидя, че на церемонията по откриването президентът на ФИДЕ ще изгърси дума, от която Царят окончателно ще се побърка. Тъй като руснаците през цялото време стояха на шахматния трон, бе станало мода царицата да се нарича „дама“ по тяхному. Друго име Царят не беше и чувал. Ние с Третяковски стояхме до масичката и президентът, стиснал в юмруците си две фигури се обърна към мен и ме попита по старому:

— И така, в коя ръка е бялата царица?

— Какво каза той?! Царица?! — завика Царят.

Президентът разтвори юмрук и Царят се влюби в бялата фигурка на царицата от пръв поглед. Цялата нощ се опитвах да го настроя към игра, но той все нещо мърмореше и не искаше да мисли за шах. Накрая го убедих, че само на шахматната дъска ще може да се види със своята любима.

Закъснях с няколко минути. Третяковски крачеше по сцената, а в залата се раздаваха негодуващи крясъци за моя сметка. Направих първия ход и отидох зад кулисите да хапна нещо и да се пооправя. Не оказвах никакъв психологически натиск над Третяковски, а ако са го

нервирали моите непредвидени постъпки, то нека се обърне към психиатър.

Царят блестящо изгуби първата партия. Той се опита да играе без да въвежда царицата в играта. Боеше се за нейния живот. Това бе авантюрна атака в някакъв току-що измислен от него дебют и точно след час всичко свърши. Доволният Третяковски ми стисна ръката и учудено каза:

— Твърде интересен дебют, колега! Той трябва да бъде наречен на ваше име! Но защо на десетия ход не въведохте дамата?

Защо не използвах дамата? Та знаех ли аз, че трябваше да я въведа!

Втората партия Царят категорично отказа да играе против своята царица. Аз не се появих и ми зачетоха поражение. Преди третата партия помолих главния съдия да замени фигурката на бялата царица. Царят не намери на дъската своята любима и припадна, а аз се предадох след половин час. Тогава помолих да върнат дамата и отказах да играя, когато стана ясно, че ФИДЕ вече бе продала тази фигура на някакъв колекционер-шейх от Близкия изток.

А наоколо ставаше нещо неописуемо. Раздаваха се призови за закриване на мача. Искаха да се остави званието шампион на Третяковски. Някакви момчета ме бяха обявили за вожд или за кумир и измислиха мода да ходят в набедрени превръзки, като бяха татуирали на бедрата си моя портрет.

Шейхът не искаше да даде фигурката. Към Близкия изток се понесе държавният секретар, но шейхът не я даде. Зачетоха ми две поражения. При резултат нула на седем предложих на шейха три милиона — цялата парична награда, която щеше да ми се даде след мача. Шейхът се съгласи, но поиска парите предварително. Вестниците престанаха да ме обвиняват в алчност, но изказваха предположение, че не съм с ума си. По молба на Третяковски ФИДЕ престана да ми зачита поражения и зачака как ще свършат преговорите с шейха. Не знаех откъде да взема три милиона. Президентът поиска от конгреса три милиона за мои лични нужди, но конгресът заяви, че е конгрес, а не благотворително дружество. Президентът поиска три милиона за нуждите на шейха, но конгресът отвърна, че към шейха не може да се приложи принципа на най-облагодетелствувана страна. Канех се да

скоча от прозореца, когато в Париж с три милиона долетя мис Н. Тя ги беше взела от сейфа на баща си и на следващия ден баща ѝ я прокле.

Пак седнахме зад дъската. Изстрадалият Цар беше уморен от бурното изразяване на чувствата си, любовта към неговата царица се затаи дълбоко в душата му и той отново се зае с шаха. Неговият нацърбен шахматен разум създаваше удивителни позиции. При игра с белите фигури, той доста неохотно използваше царицата и предпочиташе да я държи в тила. Партиите продължаваха дълго, с безкрайни маневри и когато Третяковски предлагаше реми, веднага се съгласявах — ремито не влизаше в крайния резултат. Играта с черните завършваше славно! Всеки ход, всяко движение на фигурите бяха насочени към белия цар, от когото той ревнуваше царицата. Изобретяваше умопобъркващи позиции, невписани в никакъв учебник. Бял като сняг Третяковски дълго мислеше, често попадеше в цайтнот и губеше. Аз спечелих десетата, решаваща партия и мачът завърши с десет на седем в моя полза.

Стоях на сцената, увенчан с лавров венец и мислех...

* * *

... Само аз зная за какво си мислеше той на сцената с лавровия венец. Не му даваше покой никаква съвест — не разбирам добре какво е това. Той реши да „излезе в оставка“ — така се изрази.

— Ти ще си отидеш, а какво ще стане с мен? — попитах аз.

Тогава той намери някакъв хирург и ми предложи да се преселя от тясната шахматна фигурка тук... Тук е просторно, гледам света с неговите очи и пиша тези редове с неговата ръка.

Доволен съм от живота си, нямам никакви неприятности. Наистина, постоянно се отключват разни центрове в двете полукълба, но аз чакам да дойде татко и да ме ремонтира — той разбира от тези неща. Неотдавна се появи някаква си мис Н. и ме помоли да я науча да играе шах. Казах ѝ: да мис, вие попаднахте на адреса. Аз съм машина, която учи хората да играят шах. В отговор тя заплака и започна да ме уверява, че не съм машина. Жените са много досадни.

Вълнува ме само един въпрос: кой по право трябва да бъде световен шампион — аз или покойният Джек Хипенрейтер? Има ли

закон, който да забранява на механичния разум да играе шах? Такъв закон няма! Механичният разум е съвсем като човек, страда, влюбва се, побърква се. Механичният разум трябва да притежава всички човешки права. Него не трябва да го държат в кутийка! Тогава е по-добре да не го изобретяват.

Затова аз официално заявявам, че световни шампиони от 1993 до 1995 бяха двама в едно лице: Джек Хипенрейтер и аз, неговият брат, първият одушевен робот на име Царят.

Ако беше жив Джек Хипенрейтер щеше да се съгласи да подпише тази декларация. От него напълно се сема вината за скандалите по време на мача.

Това заявление трябва да бъде публикувано в списание „Шахмат“ на уводно място. Разрешавам да бъде украсено с винетки.

Справедливостта е възстановена и сега душата ми е спокойна.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
10/1977 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.